

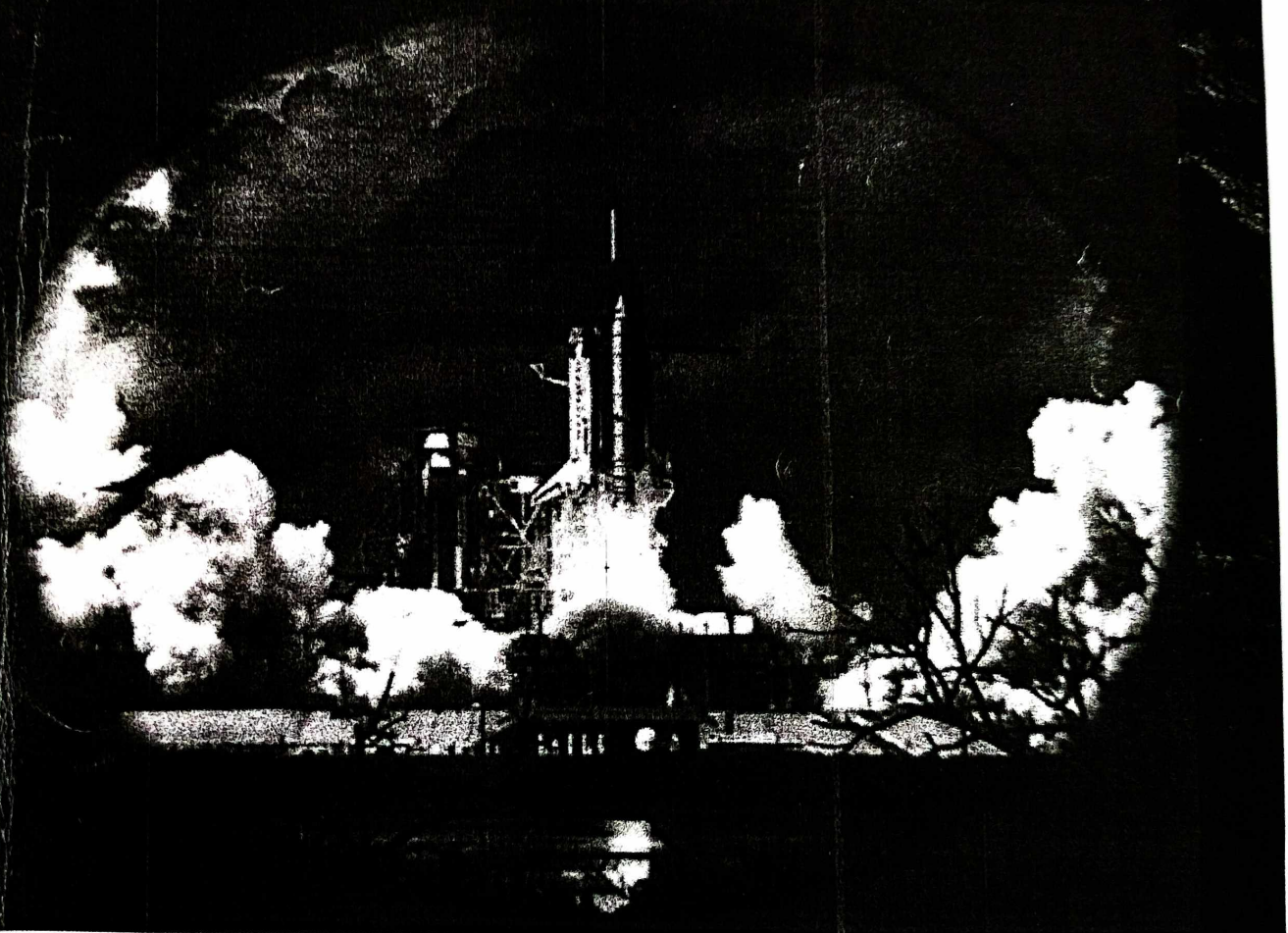
Late Dr. Bhau Mandavkar

ISSN 2349-9370
Vol. 4 Issue 1
Oct. 2017
Regular Issue

Research Journal of India

(Peer Reviewed Multi-Disciplinary Annual National Research Journal)

Dr. Bhau Mandavkar Research Centre
INDIRA MAHAVIDYALAYA
KALAMB, DISTT. YAVATMAL, MAHARASHTRA 445401 (India)

Index

1	साठोत्तरी मराठी साहित्य : आदिवासी कविता	प्रा. डॉ. गणेश क. टाले	3
2	विदर्भातील दलित स्त्री चळवळ	प्रा. डी.डी. जोषळे	8
3	A Practical Approach to Legislate and Implement the Uniform Civil Code	Dr. Ajay Nathani	11
4	SOCIAL MEDIA AND ITS USEFULNESS IN SURVEY RESEARCH	Mr. Shaileshkumar Narendra Pardeshi	20
5	पेरियार रामस्वामी — व्यक्ती आणि विचार	प्रा. एन. आर. ठवळे	24
6	साठोत्तरी मराठी कविता : एक अध्ययन	प्रा. पी.एस. निर्मळ	27
7	प्रेमा तुझा रंग कसा? : स्वरूप व समीक्षा	प्रा. डॉ. अविनारा श. घोवे	31
8	बंधुमाधवांची दलित कथा : एक चिकित्सा	डॉ. आर.एम. केंदार	34
9	महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्व विकासात ग्रंथालयाचे योगदान	डॉ. जी.पी. उरकुटे	37
10	अण्णाभाऊ साठे यांच्या साहित्यातील भटक्या—विमुक्तांचे जीवन दर्शन	प्रा. नेमीचंद एफ. चव्हाण	40
11	स्मृतिस्थळ ग्रंथातील व्यक्तिचित्रे	प्रा. बालाजी डिगोळे	44
12	On the prey of Barn owl <i>Tyto alba</i> from Yavatmal city, Maharashtra	Ved Patki ¹ * Varsha Zade ²	47
13	जागतिकीकरण आणि मराठी कवयित्रींच्या कविता	प्रा. डॉ. ममता इंगोले	52
14	STRESS MANAGEMENT FOR LIBRARY PROFESSIONALS	Dr. Vibhavari Balaji Hate	59
15	महात्मा बसवेश्वर समाजवादी संत	प्रा. डॉ. गजानन हेरोळे	62
16	समाजवास्तवाचे भान ठेवणाऱ्या आधुनिक कविता	प्रा. डॉ. शोभा रोखडे	65
17	हिंदी में स्त्रीवादी साहित्य लेखन	प्रा. चौधरी ए. व्ही.	67
18	मुक्तिबोध की विश्वदृष्टि	प्रा. नयन भादुले—राजमाने	70
19	तिसऱ्या सहस्रकाची कविता: आस्वाद आणि आकलन	डॉ. सिध्दार्थ भगत	73
20	मुलांचे आत्मकेंद्रित होणे एक समस्या	प्रा. एस.वाय. लखदिवे	79
21	Ruthenium complexes an emerging field: Application in various fields	Snehal R.Khandekar ¹ , D.M.Chavhan ²	81
22	डॉ. प्रतिमा इंगोले यांच्या बालसाहित्यातील संस्कार आणि संस्कृती	प्रा.डॉ. नकुल जनार्दन धरमकर	84
23	अर्थतज्ञ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर	प्राचार्य डॉ. व्ही.एच. नागरे	87
24	बदलत्या वळणावरील उल्लेखनीय वैदर्भीय कादंबरी 'कात टाकलेली नागीण'	डॉ. पवन मांडवकर	91
25	राजे विश्वेश्वरराव यांचे सामाजिक व वेगळ्या विदर्भ चळवळीतील योगदान	प्रा.डॉ.सौ. वीरा मांडवकर	95

(All rights are reserved with the Publisher & Editorial Board. The opinion expressed are of the authors & the association advisory board, editorial board as well as the peer committee does not hold any responsibility for any of the views expressed. Judiciary matter in Kalamb

मुलांचे आत्मकेंद्रित होणे एक समस्या

प्रा. एस.वाय. लखदिवे

गृहअर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,

इंदिरा महाविद्यालय, कळंब, जि. यवतमाळ

ई मेल : saroj20lakhadive@gmail.com मो.नं. ९४२०२९९४७९

गोषवारा:

बालकाचा सर्वांगीण विकास होण्याकरिता सकस व पर्याप्त आहार, स्वच्छता, निरोगी व उत्तम स्वास्थ्य आवश्यक असते. परंतु बरेचदा निरोगी असूनही बालकाच्या शरिरातील काही मानसिक प्रंथीमध्ये होणाऱ्या परिवर्तनाचा परिणाम बालकावर होतो व बालकाच्या भावनिक विकासामध्ये अडथळे निर्माण होतात. व बालक आत्मकेंद्री बनते. या समस्या निर्माण होण्यामध्ये बालकाच्या सभोवतालच्या परिसराला अतिशय महत्वाचे स्थान आहे. कौटूंबिक वातावरण, शालेय वातावरण, सामाजिक व वैयक्तिक वातावरण याचा प्रभाव बालकांवर पडतो. कौटूंबिक वातावरणात आईवडिलांचे परस्पर संबंध, पालक-बालक संबंध, कुटूंबाची आर्थिक व सामाजिक परिस्थिती याचा समावेश होतो. घरातील वातावरण आनंदी व समाधानी असल्यास बालकांचा विकास पण चांगला होतो.

प्रस्तावना :

सध्याची सामाजिक परिस्थिती बघता मुलांमध्ये निराशा, वैफल्य, मानसिक अस्थिरता दिसून येते. पालक मुलांकडून अवास्तव अपेक्षा करित आहे. त्यात मुले असमर्थ ठरतात व मुलांमध्ये नकारात्मक भावना निर्माण होते व याचा परिणाम त्यांच्या मानसिक स्वास्थ्यावर होतो. वाढत्या स्पर्धेला तोंड देतांना त्यांची मानसिक क्षमता कमी पडते व कित्येक तरुण व्यसनाधिन होतात, आक्रमक होतात, विध्वंसक कृत्य करतात, व शेवटी आत्महत्यांचा मार्ग अवलंबतात. मुलांच्या जीवनात कौटूंबिक वातावरण अशा वेळेस अत्यंत महत्वाचे असते. कुटूंबातील व्यक्ती म्हणजेच आई-वडील, भावंडे व इतर त्यानंतर सर्व व्यक्तींच्या संबंधातून कौटूंबिक वातावरण निर्माण होत असते. पूर्वी संयुक्त कुटूंब पध्दती होती. नंतरच्या काळात विभक्त कुटूंब पध्दती अस्तित्वात आली याचा परिणाम मुलांवर होत गेला. कौटूंबिक वातावरणाचा मुलांच्या व्यक्तिमत्त्वावर बराच परिणाम होतो. आई-वडील दोघेही जर नौकरी करणारे असेल अशा वेळेस त्यांच्याजवळ मुलांसाठी वेळ नसतो. बाहेरच्या वातावरणात अनेक समस्या असतात. त्या समस्या सोडविण्यासाठी त्यांना कुणाचा तरी आधार हवा असतो. तो आधार त्यांना घरी मिळत नाही. आई-वडील व मुले यांच्यात एक प्रकारची दरी निर्माण होते.

पालकांवर चिडण्याची कारणे :

आई-वडील व मुले परस्परांना समजून न घेणे, इतरांजवळ सतत तक्रारी करणे, दिवसभराच्या कार्याची सतत चौकशी करणे, मित्रमैत्रिणीची सतत चौकशी करणे, मुलांच्या सांगण्यावर विश्वास न ठेवणे, प्रत्येक गोष्टीसाठी विरोध करणे. घरचे वातावरण अनुकूल नसणे.

मुलांना उद्भवणाऱ्या समस्या :

- १) विचारांची अस्पष्टता : नविन परिस्थिती समोर येत असते. अशावेळेस एकदमच विचारांची घालमेल झालेली असते. डोक्यात अनेक प्रश्न निर्माण होतात आणि आता आपले विचार नक्की कोणत्या बाजूने स्पष्ट करावे याबाबत अस्पष्टता निर्माण होते.
- २) आईवडिलांची अपेक्षा : जसजशी मुले मोठी होत जातात आई-वडील त्यांच्याकडून जास्त अपेक्षा करायला लागतात व मुलांवर त्या अपेक्षांच ओझ तयार होते.

३) मोट्याशी जुळवून घेतांना अडचण : प्राथमिक शाळेतून मुल समोरच्या शिक्षणाकडे वळायला लागली की आईवडील आपल्या मुलांना सर्रास म्हणतात, अरे आता तु मोठा झालास, लहानांसारखा वागू नकोस. त्यामुळे त्यांच्या मनात संघर्ष चालू होतो की आपण मोठे आहोत की छोटे.

४) पालक बालक संबंध : सुखी समाधानी कौटुंबिक वातावरण बालकाच्या वाढीस पुरक ठरते. त्यामुळे पालक बालक संबंध सुभारण्यास मदत होते. बालकाचे संगोपन करित असतांना पालकांनी आपली जबाबदारी समजून घेतल्यास बालकांना भावनिक समाधान वाटते. अन्यथा बालकांमध्ये अनेक समस्या निर्माण होतात.

५) आईवडिलांनी अवास्तव अधिकारवृत्ती व कडक शिस्त : बालकांना चांगल्या सवयी लागाव्यात म्हणून पालक कडक शिस्तीचा वापर करतात. बालकांना मन असते, आवडीनिवडी असतात, भावना असतात याची जाणीव पालक ठेवत नाही. बालकांना स्वतःचे मत व्यक्त करण्याचा प्रयत्न केल्यास अधिकार वाणीने त्यांना चुप केले जाते. अशा बालकांना मनातील भावना मोकळेपणाने मांडण्याची संधी न मिळाल्याने ते मनातल्या मनात कुढत राहतात.

६) इतरांसमक्ष दोषांची चर्चा : बालकांच्या दोषांची इतरांसमोर चर्चा केल्याने बालकांना संकोच वाटतो. स्वतःमधील न्युनतेची जाणीव होऊन त्यांच्या सामाजिक समायोजनांमध्ये अडथळे निर्माण होतात, इतर लोक थट्टा करते म्हणून तो इतरांमध्ये मिसळत नाही. त्यामुळे त्यांचा स्वभाव एकलकोंडा होणे आत्मकेंद्री होतो.

समस्या उद्भवण्याची कारणे :

- १) कौटुंबिक/शालेय सुसंस्काराचा अभाव. २) उदासिनता ३) आदर्शाचा अभाव ४) आई-वडील दोघेही नसणे.
- ५) वडीलधान्यांकडून रूक्ष व्यवहार. ६) संगत चांगली नसणे. ७) संगतीने निर्माण होणारी व्यसनाधिनता. ८) वडीलधान्यांचा अतिधाक/अति अपेक्षा.
- ९) कुपोषण १०) संगतीने येणारी असमंजस वृत्ती ११) वडीलधान्यांचे दुर्लक्ष. १२) स्वतःच्या कर्तव्याचा विसर.
- १३) इतरांबरोबर केली जाणारी तुलना. १४) अशांतता, ताणतणाव. १५) पालकांच्या वागण्यात अनिश्चितता.
- १६) असमानतेची वागणूक.

पालकांची जबाबदारी :

- १) घरातील वातावरण मोकळे, प्रसन्न व मित्रत्वाचे असावे. २) आईवडिलांची वागणूक आदर्श असावी. ३) रात्री जेवतांना मुलांबरोबर गप्पा मारण्याची सवय लावावी. ४) मुलांना वेळ द्या. ५) घरात आदळआपट करू नका. ६) मुलांना घालून पाडून बोलू नका. ७) मुलांनी केलेली चुक असेल तर त्याला लगेच माफ करा. ८) मुलांसाठी छोट्या छोट्या गोष्टीतून प्रेम व्यक्त करावे. ९) मुलांसमोर व्यसने करू नका. १०) घरात कौणतीही वस्तु घेतांना मुलांना त्यात समाविष्ट करा. ११) आईवडिलांनी एकमेकांच्या मताचे खंडन मुलांसमोर करू नये.
- १२) बालकांच्या दोषांची चर्चा इतरांसमोर करू नये.

निष्कर्ष :

मुले आत्मकेंद्रित होण्याचे प्रमाण दिवसेंदिवस वाढत आहे. त्यासाठी मुलांसोबत संवाद साधने आवश्यक आहे. मुलांसोबत आईवडिलांचे संबंध मैत्रीपूर्ण असायला पाहिजे. म्हणजे तो विश्वासाने आपल्या पूर्ण गोष्टी सांगू शकेल, त्याच्या मनात काय आहे हे माहिती पडणे गरजेचे आहे. आई-वडिलांकडे मुलांना आपल्या भावना व्यक्त केल्या पाहिजे. यामुळे त्यांच्यातील आत्मविश्वास वाढतो. व समाजातील समस्यांना तो निर्भयपणे तोंड देऊ शकतो.

संदर्भग्रंथ

मानवविकास - डॉ. लिना कांडलकर

विद्यार्थ्यांचे मानसिक स्वास्थ्य - डॉ. संगिता घुईखेडकर

